

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چگونگی تدوین بیان مسئله در پژوهش‌های علمی

دکتر غلامرضا حیدری

فرزانه قنادی نژاد

سؤالاتی که در زمینه‌ی بیان مسئله مطرح هستند:

- ❑ چه سؤالاتی راجع به بیان مسئله وجود دارد؟
- ❑ شما در تدوین بیان مسئله با چه سؤالاتی مواجه هستید؟
- ❑ بهترین سؤالاتی که در مورد بیان مسئله مطرح هستند، کدامند؟

❑ چگونگی

- چگونه بیان مسئله بنویسیم؟
- چه روش‌هایی برای بیان مسئله وجود دارد؟
- چه راهکارهایی برای تدوین بیان مسئله وجود دارد؟
- مراحل گام به گام تدوین بیان مسئله کدامند؟
- معیارهای ارزیابی بیان مسئله کدامند؟

❑ چیستی

- بیان مسئله چیست؟
- محتوای بیان مسئله شامل چه عناصری است؟
- مهم‌ترین منابع در زمینه‌ی بیان مسئله کدامند؟

❑ چرایی

- چرا بیان مسئله اهمیت دارد؟

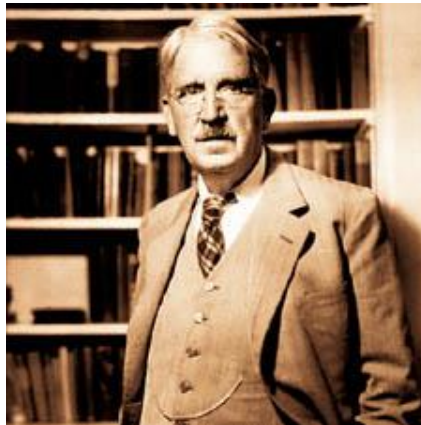
آن چه قرار است ارائه شود:

- تجزیه و تحلیل میدان فشار
- زنجیره تک علتی
- ✓ معرفی منابعی در زمینه‌ی بیان مسئله
- ✓ راهکارهایی ساده برای نگارش بیان مسئله
- ✓ مراحل گام به گام نوشتن بیان مسئله
- ✓ معیارهای ارزیابی بیان مسئله

- ✓ تعریف بیان مسئله
- ✓ اهمیت بیان مسئله
- ✓ عناصر بیان مسئله
- ✓ روش‌های بیان مسئله
- توجه به عنوان
- شبکه علتی
- چ‌ها یا دلیلو اچ‌ها
- نمودار استخوان ماهی

جان دیوئی معتقد است:

اولین مرحله‌ی پژوهش، احساس وجود یک مشکل است.

فیلسوف معاصر امریکایی

بیان مسئله چیست؟

بیانگر شکاف میان وضع موجود و وضع مطلوب

بیانی از مشکل یا موقعیت آشفته، نیازمند پژوهش

توجیه دلیل و ضرورت انجام پژوهش

اهمیت بیان مسئله چیست؟

بیان مسأله، زیربنای یک پژوهش

کمک به پژوهشگر و مخاطب

حل مسأله، نیازمند شناخت خود مسأله

عناصر بیان مسئله

مقدمه

زمینه‌ای برای آماده کردن ذهن مخاطب برای پذیرش مسئله

تعریف مسئله

تشریح ابعاد مسئله، دلایل انتخاب مسئله، اهمیت مسئله و عواقب حل نشدن آن

اهداف

هدف کلی (اصلی) و اهداف ویژه (جزئی، فرعی، اختصاصی)

ضرورت پژوهش

دلایل انتخاب مسئله از میان مشکلات موجود

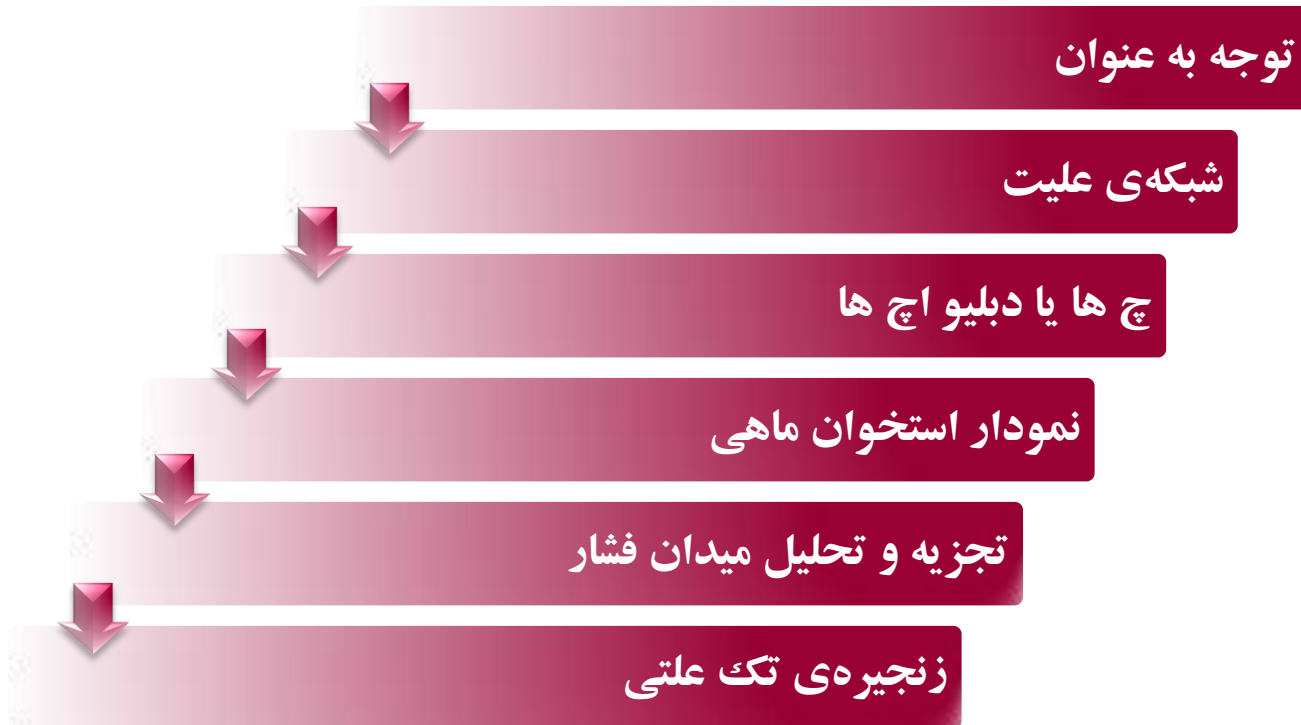
تعریف واژگان

تعریف اصطلاحات مبهم پژوهش

پرسش‌های اساسی

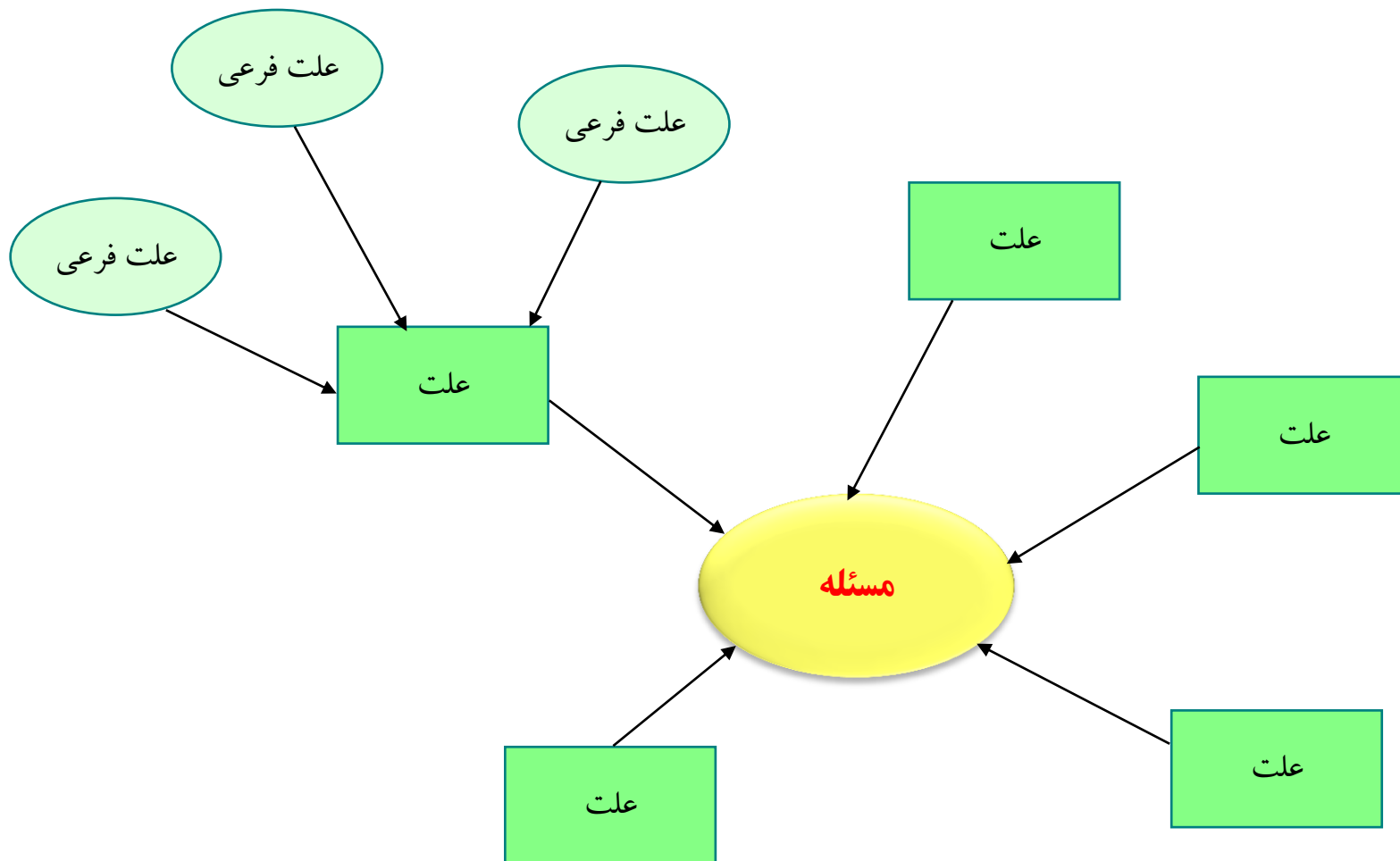
پوشش دادن کلیه جوانب مسئله‌ی اصلی

روش‌های بیان مسئله

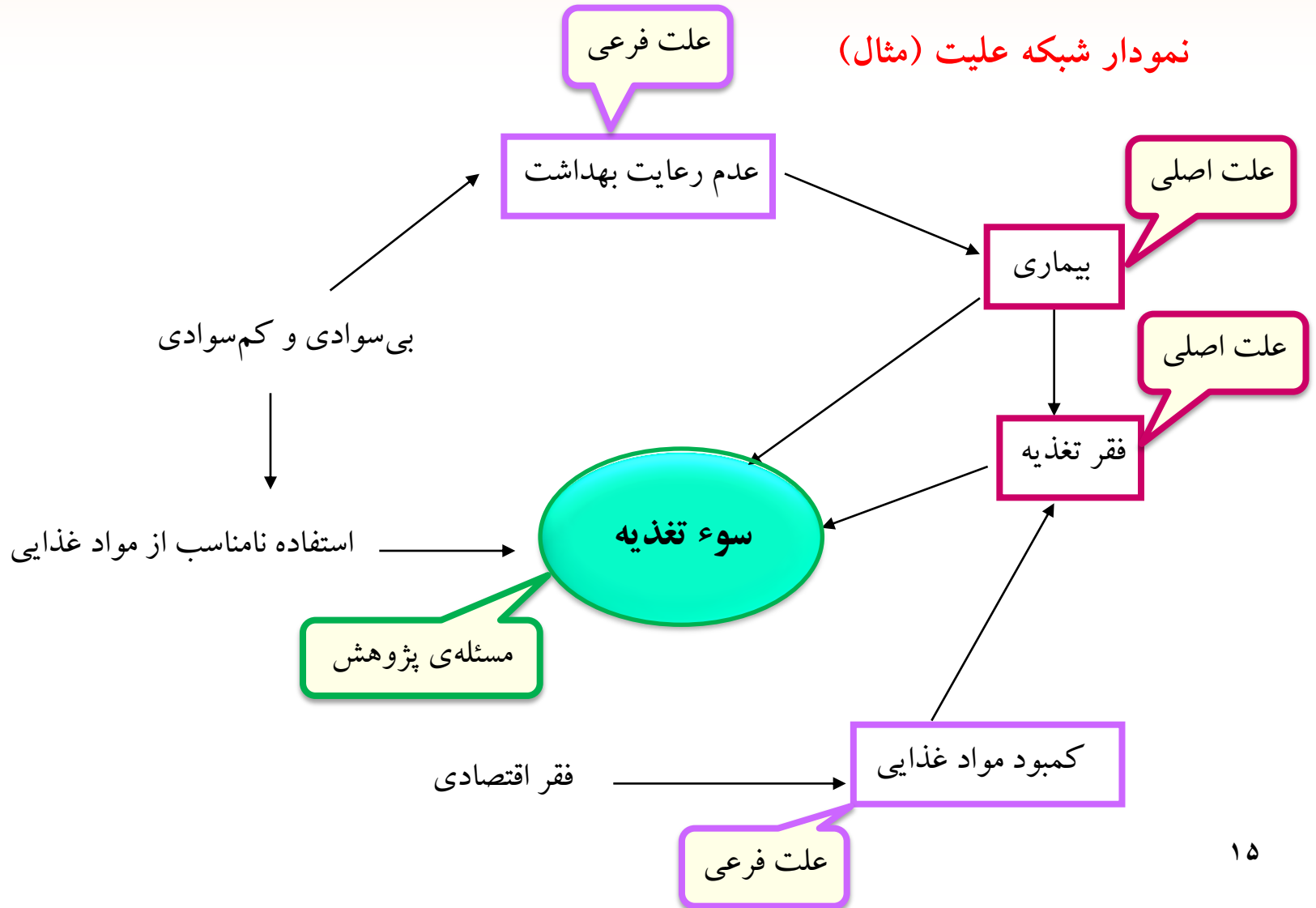

روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار شبکه علیت

روش‌های بیان مسئله (ادامه)

روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار چ‌ها یا دبلیو اچ‌ها

مسئله‌ی پژوهش			
چه چیزی اتفاق نمی‌افتد؟	چه چیزی اتفاق می‌افتد؟	چه چیزی؟	what
چرا اتفاق نمی‌افتد؟	چرا اتفاق می‌افتد؟	چرا؟	why
چه مکانی اتفاق نمی‌افتد؟	چه مکانی اتفاق می‌افتد؟	چه مکانی؟	where
چه زمانی اتفاق نمی‌افتد؟	چه زمانی اتفاق می‌افتد؟	چه زمانی؟	when
چه کسی در متوقف کردن آن نقش دارد؟	چه کسی سبب به وجود آمدن اتفاق است؟	چه کسی؟	who
چگونه به عدم وجود مسئله پی می‌بریم؟	چگونه به وجود مسئله پی می‌بریم؟	چگونه؟	How

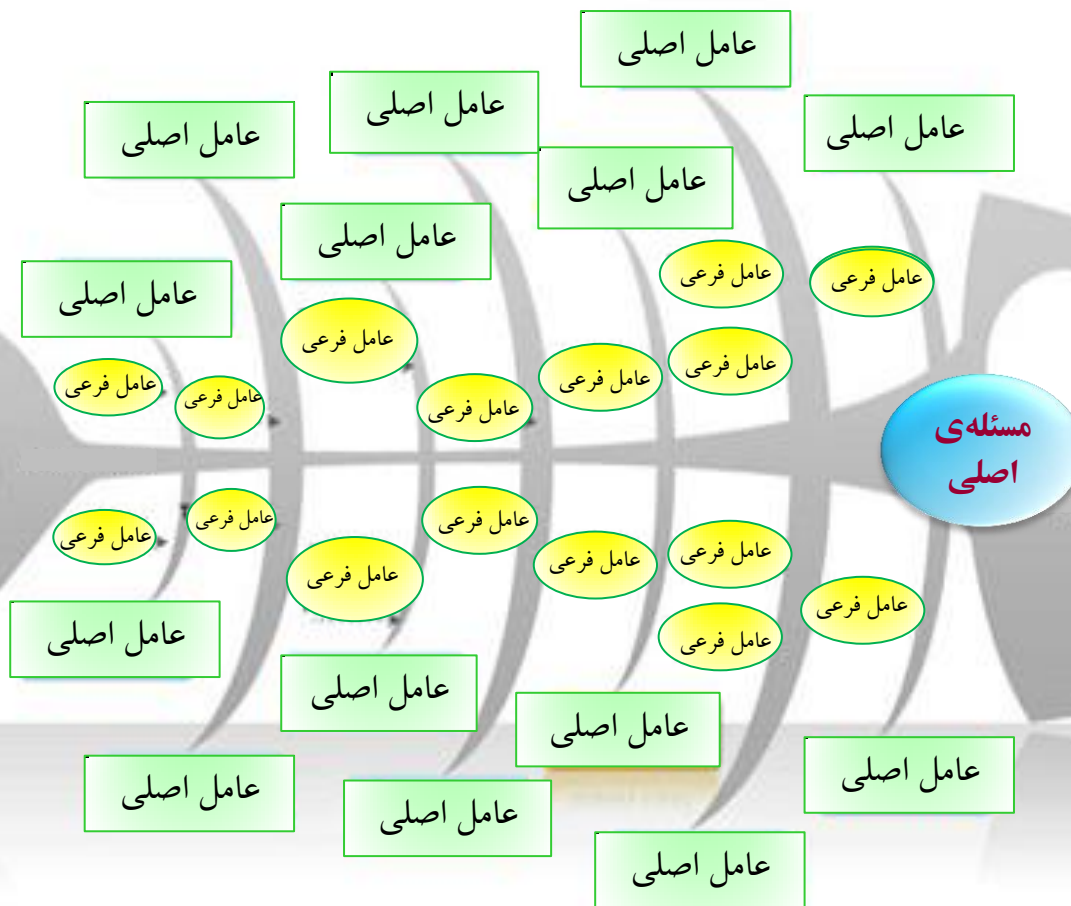
روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار چ‌ها یا دبلو اچ‌ها (مثال)

مسئله‌ی پژوهش: بررسی علل ایجاد کننده‌ی شکست برنامه‌های مبارزه با بیماری سل		
چه چیزی؟	چه چیزی اتفاق می‌افتد؟	چه چیزی اتفاق نمی‌افتد؟
	افزایش شیوع بیماری سل	کاهش شیوع بیماری سل
چرا؟	چرا اتفاق می‌افتد؟	چرا اتفاق نمی‌افتد؟
	بهداشت نامناسب، سوء تغذیه	بهبود تغذیه و بهداشت، نظم درمان
چه مکانی؟	چه مکانی اتفاق می‌افتد؟	چه مکانی اتفاق نمی‌افتد؟
	مناطق فقیرنشین	مناطق مرفه
چه زمانی؟	چه زمانی اتفاق می‌افتد؟	چه زمانی اتفاق نمی‌افتد؟
	فقر اقتصادی و مخارج درمان بالا	فقر اقتصادی ریشه کن شود
چه کسی؟	چه کسی سبب به وجود آمدن اتفاق است؟	چه کسی در متوقف کردن آن نقش دارد؟
	مسئولان ناکارآمد، اطرافیان بیمار	بیمار + پزشک، مردم + سیستم بهداشتی
چگونه؟	چگونه به وجود مسئله پی می‌بریم؟	چگونه به عدم وجود مسئله پی می‌بریم؟
	پیگیری دقیق موارد، گزارش‌های پزشکی	غریبالگری منظم

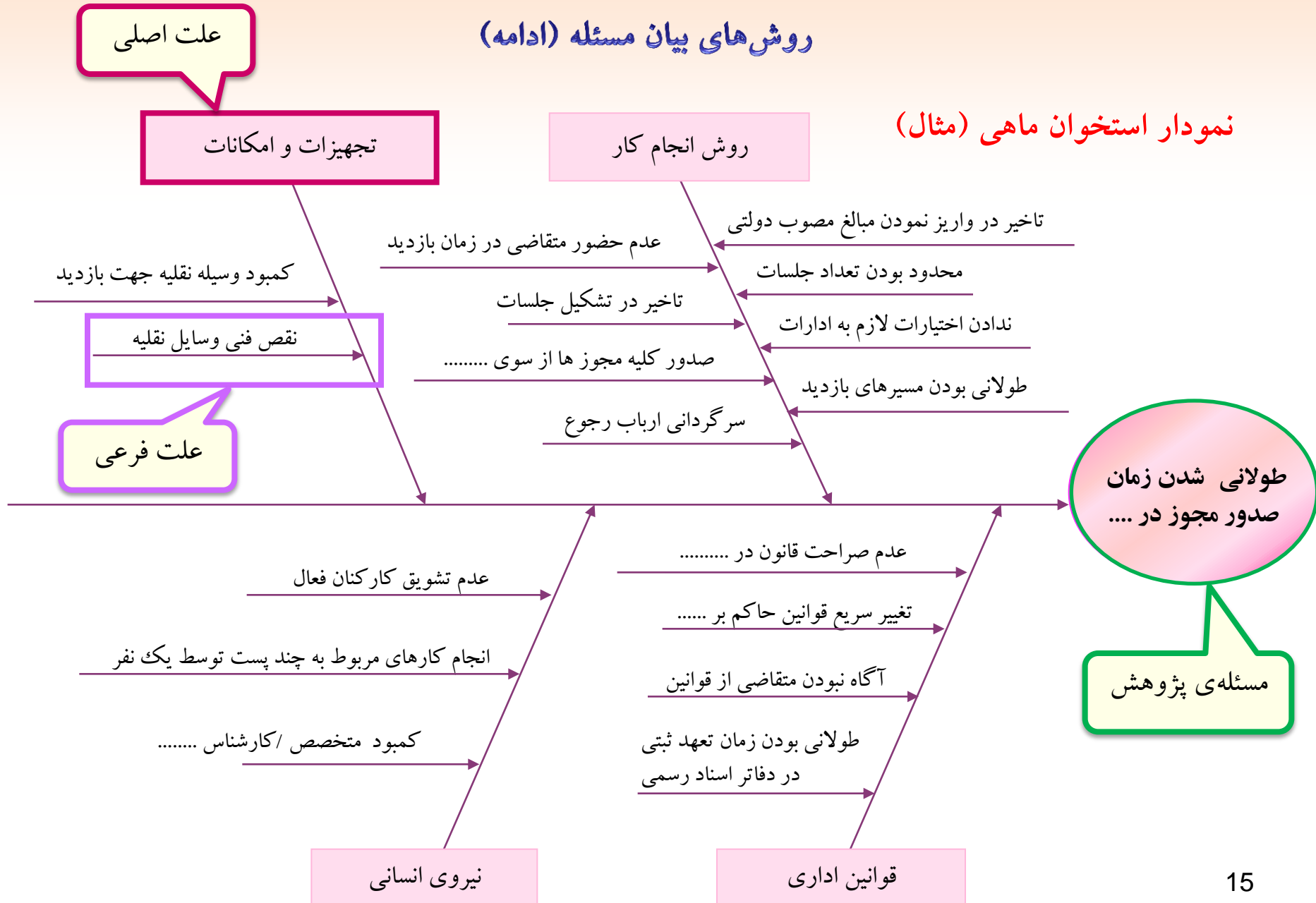
روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار استخوان ماهی

روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار استخوان ماهی (مثال)

روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار تجزیه و تحلیل میدان فشار

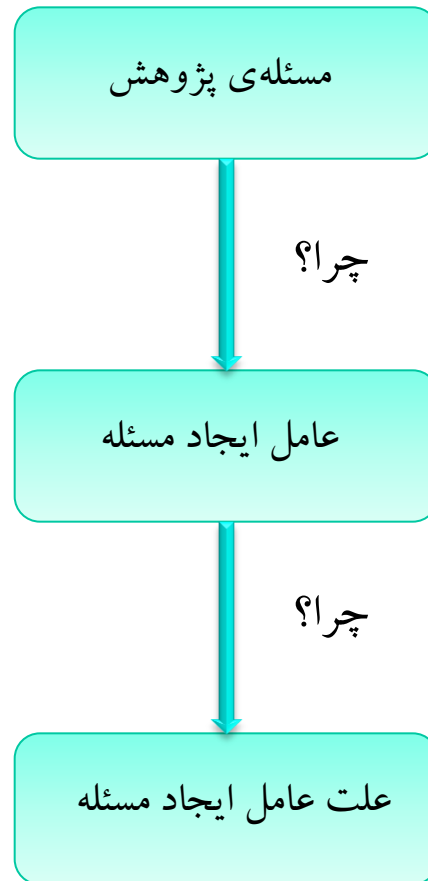

نیروهای
محرکه

نیروهای
بازدارنده

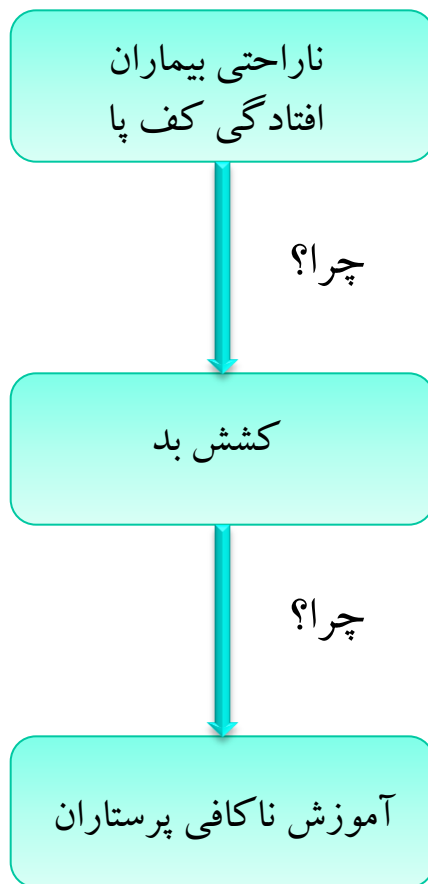
روش‌های بیان مسئله (ادامه)

نمودار زنجیره‌ی تک علتی

روش های بیان مسئله (ادامه)

نمودار زنجیره‌ی تک علتی (مثال)

راهکارهایی ساده برای کمک به نگارش بیان مسئله

شرکت در کارگاه‌های آموزشی

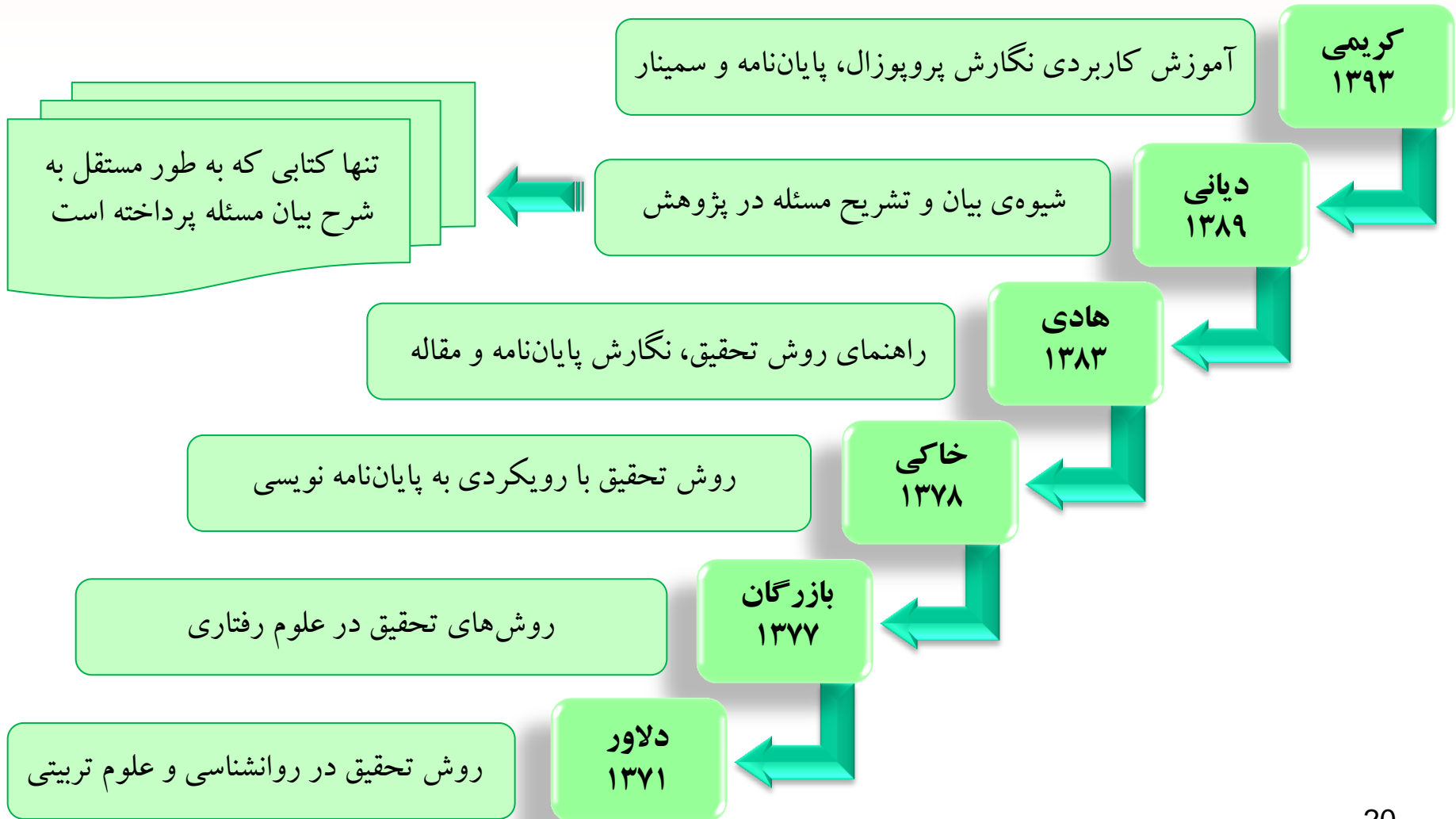
مطالعه‌ی نمونه‌های بیان مسئله

مطالعه‌ی منابع در زمینه‌ی شیوه‌ی نگارش بیان
مسئله

مطالعه‌ی پیشینه‌های پژوهشی در زمینه‌ی مسئله‌ی
مورد نظر

معرفی منابعی در زمینه‌ی بیان مسئله

مراحل گام به گام نوشتن بیان مسئله

نگارش بیان مسئله

شناخت کامل موضوع پژوهش

آشنایی با حدود و چارچوب مسئله‌ی پژوهش

نوشتن بیان مسئله به زبانی ساده و خودمانی

تدوین مقدمه‌ای کوتاه

شرح کامل مشکل و دلایل بروز آن

شرح تأثیرات مخرب مسئله‌ی پژوهش بر جامعه

تشریح پیامدهای عدم رسیدگی به مسئله

شرح انتظارات و اقدامات لازم برای رفع مسئله

نقش پژوهش در حال انجام در حل مسئله

معیارهای ارزیابی بیان مسئله (معیارهای کلی)

واضح، روشن و بدون ابهام باشد.

از سرقت علمی پرهیز شود.

ارائه‌ی مطالب همراه با استناد به منابع معتبر و مربوط باشد.

در بیان مسئله از منابع روزآمد استفاده شود.

قواعد استناد و نقل قول مستقیم رعایت شود.

از بیان احساسات و استفاده از واژگان دارای بار عاطفی پرهیز شود.

بیان مسئله به زبان علمی تدوین شود.

معیارهای ارزیابی بیان مسئله (معیارهای محتوایی)

بیان مسئله با عنوان پژوهش مطابقت کامل داشته باشد.

ابعاد، ویژگی‌ها و حدود مسئله‌ی پژوهش شرح داده شود.

مکان، دامنه و وسعت پژوهش روشن شود.

به ضرورت و دلایل انجام پژوهش پرداخته شود.

به پژوهش‌های انجام شده در قالب رویکردهای عمده اشاره شود.

به وجه تمایز پژوهش در دست انجام با سایر پژوهش‌ها اشاره شود.

به بیان اهداف و دستاوردهای پژوهش در آخرین بخش از بیان مسئله پرداخته شود.

معیارهای ارزیابی بیان مسئله (معیارهای محتوایی)

بیان مسئله محدود به موضوع تخصصی پژوهش باشد.

بیان مسئله جامعیت و مانعیت داشته باشد.

از کلی گویی پرهیز شود.

از ارائه‌ی مطالب حشو و زائد پرهیز شود.

از تکرار مطالب پرهیز شود.

از تأکید بر قضاوت‌های اخلاقی و ارزشی پرهیز شود.

از اصطلاح «من» در متن بیان مسئله کم‌تر استفاده شود.

معیارهای ارزیابی بیان مسئله (معیارهای ساختاری)

ارائه‌ی اطلاعات براساس یک نظم منطقی (از کل به جز و از عمومی به اختصاصی) باشد.

پیوستگی مطالب در متن بیان مسئله رعایت شود.

انسجام درونی میان جملات و بندها رعایت شود.

هر بند به یک موضوع خاص اختصاص داده شود.

از نشانه‌ها و علائم نقطه‌گذاری به درستی استفاده شود.

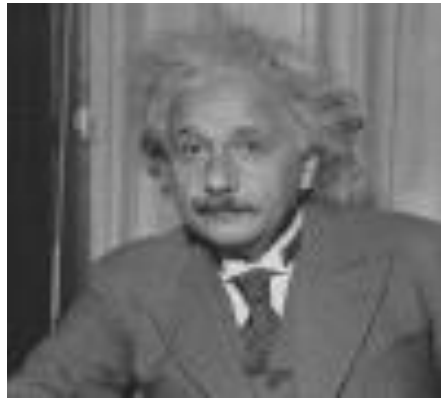
صفحات متن بیان مسئله شماره‌گذاری شده باشند.

نوع فونت مورد استفاده خوانا و در سراسر متن یکدست باشد.

معادل انگلیسی مفاهیم کلیدی و نام نویسندگان خارجی به صورت پانویس ارائه شود.

The formulation of the problem is often more essential than its solution

Albert Einstein

باسپاس از همراستگان

